

УДК 341. 1/8

КОРОП І. В.,
студентка 3 курсу
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ

Анотація. У даній статті розглянуте поняття «тероризму» у загальних його ознаках. Висвітлена проблематика незакріплення його на міжнародному рівні. Вказується на те, що тероризм не є чимось безпричинним, а навпаки, завжди супроводжується певною метою. Крім того, розглянуте питання трансформації тероризму в інформаційну сферу. Аналізується становлення інформаційного тероризму, як наслідок стрімкого розвитку сучасного суспільства. Зазначено види інформаційного тероризму їх коротка характеристика та спосіб впливу на громадськість. Також зазначено можливі варіанти вирішення даної проблеми.

Ключові слова: міжнародне право, тероризм, міжнародний тероризм, інформаційно-психологічний тероризм, медіа-тероризм, інформаційно-технічний тероризм, кібер-тероризм.

Постановка проблеми. У сучасному світі відбуваються кардинальні зміни у сфері забезпечення міжнародної безпеки. Вона перестала розглядатись лише у військово-політичних категоріях. Пов'язано це з появою нових видів загроз як на глобальному, так і на регіональному рівнях [1, с. 307]. Слід зазначити, що серед всіх економічних, екологічних, політичних та інших проблем, які частіше за все мають характер міжнародних, на важливому місці стоїть проблема тероризму, зокрема такого його аспекту, як інформаційний тероризм, який з'явився внаслідок бурхливого розвитку суспільства. Така проблема несе у собі глобальне значення і велику небезпеку для міжнародного співтовариства, оскільки, якщо раніше тероризм обмежувався кордонами тієї чи іншої країни, то нині ці межі стерті і він набув характеру всесвітньої проблеми, з якою зіткнулися всі учасники міжнародних правовідносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питання інформаційного тероризму займались як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Серед вітчизняних можна назвати О. Гриценко, М. Ожевана, Т. Петрів, О. Зернецьку, Є. Макаренко, тощо.

Крім того, питанням інформаційного тероризму в умовах глобалізації, розвитку інформаційних технологій та зростання ролі засобів масової інформації у суспільстві та житті займалися Д. Белла, Е. Гіденс, Е. Тоффлер, А. Шміда, Б. Хофман, Ж. Бодрійара та інші.

Попри велику кількість праць з даного питання, воно потребує подальшої наукової розробки.

Метою та завданнями дослідження є визначення поняття та загальної характеристики інформаційного тероризму як явища сучасного світу, порівняння цього поняття із тероризмом у звичайному його розумінні. Визначення видів інформаційного тероризму та їх короткої характеристики, а також вирішення питання щодо можливості обмеження інформаційних терористичних дій.

Виклад основного матеріалу. Нині у світі існує досить багато проблем міжнародного характеру. Деякі з них стосуються внутрішньої чи зовнішньої політики, стосунків та взаємозв'язків людини та суспільства, інші – кризових проблем, що пов'язані з навколишнім середовищем, перенаселенням планети, а також різноманітних варіантів вирішення даних питань. Усвідомлення того, що у сучасному світі існує така величезна кількість глобальних проблем та у більшості випадків не існує варіантів їх вирішення приводить до певного розчарування. Проте, якщо подивитись на цю ситуацію з іншого боку, то без цього нам неможливо скласти реальне уявлення про тенденції сучасного суспільного розвитку, а також про майбутнє людства загалом, оскільки ми у цьому живемо і фактично ми це створюємо.

Перед тим як перейти до розкриття проблематики статті необхідно з'ясувати, що собою являє сам тероризм як негативне явище сучасного суспільства. Слід зазначити, що вперше спроба зафіксувати поняття «тероризму» у нормативно-правовому акті була здійснена у проекті Конвенції про запобігання тероризму і покарання за нього 1937 року [2, с. 17]. Але попри всі докладені зусилля дана Конвенція не була прийнята.

Поняття «міжнародний тероризм» висвітлено у правовій науці, проте досі між ученими ведуться дискусії щодо правильності дефініції цього поняття, оскільки воно визначене з допомогою виділення основних ознак цього явища з доктринальних джерел. Зараз нараховується близько ста визначень поняття «тероризму» і спільною їх ознакою є наявність такого елемента як насильство. Як указував Р. Соле, тільки одне слово «насильство» потребує десяти сторінок визначень [3, с. 687]. Не можна не погодитись з думкою А. Я. Капустіна, який вказує, що парадоксом юридичної ситуації є те, що у той час як на регіональному рівні у деяких документах надається визначення «тероризму» (як, наприклад, у ст. 1 Конвенції про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом, екстремізмом 2001 р., схваленої у рамках Шанхайської організації співпраці) [4, с. 196], на універсальному рівні ні один з чинних міжнародних договорів не дає чіткої відповіді на питання щодо того, що ж собою являє тероризм [5, с. 37].

Відсутність єдиного та загального визначення даного поняття призводить до того, що кожна держава трактує його так, як вважає за потрібне, часто виходячи з власного досвіду у цьому питанні. Наслідком цього є порушення державою своїх міжнародних зобов'язань і гострі міждержавні конфлікти.

У рамках ООН розроблена конвенція про боротьбу з тероризмом, яка враховує наявні сьогодні Конвенції і відповідні Резолюції Генеральної Асамблеї. Проте, навіть цей міжнародний документ не став базою, яка прибрала прогалину визначення поняття «тероризму».

Тероризм не є чимось безпричинним, оскільки це певне соціальне явище, яке виникло внаслідок конкретних дій чи подій та яке несе певну мету. Загалом тероризмом можна назвати спосіб досягнення певних політичних цілей шляхом диверсій і нагнітання страху у суспільстві.

Будь-який теракт характеризується спробою вплинути на громадську думку чи рішення органів державної влади. Найстрашнішим є те, що на відміну від будь-яких повноцінних бойових дій, на теракт не потрібно великої кількості грошей, людей, зброї чи навичок у військовій справі [6, с. 302], проте наслідки від цього можуть бути гіршими, ніж від тих самих військових дій. Частіше за все теракти здійснюються з метою отримати можливість керувати масами людей, оскільки найпростішим способом маніпуляції є приведення необхідної особи у стресовий стан. Зацікавленими у такій маніпуляції можуть бути найрізноманітніші особи, починаючи від терористичних угруповань, закінчуючи урядом будь-якої держави або країни безпосередньо, в якій такий терористичний акт стався.

Міжнародний тероризм є найбільш небезпечним і важко прогнозованим явищем сучасного суспільства, що характеризується багатоплановістю та динамізмом, здатністю до адаптації та модернізації. Тероризм XXI століття трансформувался. Маючи попередні риси та форми, він набув нових ознак, поява яких зумовлена розвитком самого суспільства. Мова йде про інформаційний тероризм, який здійснюється в області, яка охоплює різні політичні, правові, естетичні, релігійні та інші погляди та ідеї. Слід зазначити, що нині не існує єдиного для всіх визначення поняття «інформаційний тероризм». Деякі вчені вважають, що це небезпечні діяння з інформаційного впливу на різноманітних суб'єктів, метою яких є розповсюдження інформації, яка містить певні погрози або якщо така інформація сприяє виникненню кризових ситуацій на державному рівні, нагнітає страх і напругу всередині суспільства. Інші, що – це здійснення чи погроза здійснення з допомогою інформаційних технологій та (або) інформаційної зброї різноманітних небезпечних діянь, що можуть спричинити тяжкі наслідки, у тому числі масову загибель людей. Проте, якщо провести логічний аналіз і узагальнити всі наявні теорії, можна зробити висновок, що інформаційний тероризм – це форма і спосіб негативного впливу на людину, суспільство, державу шляхом використання різноманітних видів інформації.

На перший погляд, на відміну від тероризму у звичайному його розумінні, інформаційний тероризм є менш страхітливим, оскільки немає вибухів, жертв. Проте, якщо поглянути на ситуацію з іншого боку, стає зрозуміло, що картина не настільки радісна як здавалось. Інформаційний тероризм – не лише кібер-злочин, це не коректні маніпуляції з інформацією, її підтасування, у деяких випадках подача свідомо помилкових фактів,

наслідком чого і є залякування населення та впровадження параноїдальних думок [7, с. 57].

У сучасному світі інформаційні технології є у вільному доступі, що значно підвищує ризики негативних масово-психологічних впливів на свідомість людей. Об'єктом такого впливу є окремі особи, групи осіб, а також цілі держави. Слід зазначити, що достатньо спрямування терористичних дій на невелику кількість суб'єктів задля того, щоб досягти своєї мети. Оскільки, частіше за все такі дії, навіть якщо опосередковано завдають шкоди кільком суб'єктам, то у реальності залякують не лише значну частину населення країни, в якій такий терористичний акт стався, а й все міжнародне співтовариство.

Частіше за все джерелами інформаційного тероризму стають засоби масової інформації. Саме через них у значній кількості випадків здійснюється психологічний вплив на осіб внаслідок легкості сприйняття такої інформації. Такий вид інформаційного тероризму прийнято називати *інформаційно-психологічним*. Л. В. Лабенко зазначає, що спеціально створені програми привчають людину бездумно сприймати будь-яку інформацію та вірити у неї. Використовується специфічно побудований текст, особливий темп і модуляція мови [8, с. 196].

Медіа-тероризм або «*медіа-кілерство*» – зловживання інформаційними системами, мережами та їх компонентами для здійснення різноманітних терористичних дій.

Крім того, існує ще й такий вид, як *інформаційно-технічний* тероризм, метою якого є завдання збитків окремим елементам та всьому інформаційному середовищу у цілому. Наприклад, можна навести штучне переавантаження вузлів комунікації.

Одним з найнебезпечніших злочинів сьогодні є *кібер-тероризм*, що спрямований на проникнення в інформаційно-телекомунікаційну систему, перехоплення, управління засобами мережевого інформаційного обміну та здійснення інших деструктивних дій. Небезпечність даного виду тероризму полягає у тому, що він не має ніяких національних меж та у проблематичності виявлення терориста в інформаційному просторі [9, с. 231].

З вищевказаного можна зробити висновок, що існує цілий комплекс інформації, що розрахований саме на маніпуляцію свідомістю і який подається з практичним використанням та застосуванням фізіологічних та психологічних законів сприйняття такої інформації.

Таким чином, можна навести наступні ознаки інформаційного тероризму:

- це особливий різновид психологічного терору;
- набуває поширення через засоби масової інформації;
- внаслідок застосування інформаційного тероризму здійснюється психічний вплив на широкі маси населення;
- залякування задля досягнення необхідного результату;
- метою є привернення уваги значної кількості населення через публічність та демонстративність дій.

Проблема боротьби з інформаційним тероризмом потребує аналізу різноманітних кризових явищ та структури самого тероризму як явища, який пройшов довгий шлях еволюції від одинаків-смертників, величезних терористичних організацій, які вчиняють теракти, що тягнуть за собою загибель великої кількості людей, до використання інформації задля залякування значної кількості людей та сприяння підкорення своїй волі. У даний час ефективна боротьба з цим явищем можлива лише шляхом застосування спільних зусиль міжнародного співтовариства, яке безперечно усвідомлює всю небезпеку такого явища як інформаційний тероризм.

Ми живемо в інформаційному суспільстві, саме тому інформація для нас відіграє значну роль і є незамінною частиною життя кожного з нас. З її допомогою вчиняється велика кількість як позитивних, так і негативних дій. Існує вислів, який говорить про те, що сьогодні інформаційна війна – це вже фактично війна цивілізацій, це зіткнення різних базових цілей, знань, теорій і у такій війні перемагає той, хто атакує і постійно посилює тиск. Але попри це, будь-який суб'єкт має бажання жити спокійно, ні від кого не залежати і діяти відповідно до своєї волі. Саме тому для забезпечення нормального співжиття людей у суспільстві та відповідній країні, на національному та міжнародному рівні необхідно здійснити ряд заходів, наприклад, прийняття певних документів, що будуть регулювати питання інформаційного тероризму та сприяти ратифікації таких документів державами світу задля підтримання міжнародного правопорядку. Прикладом подібного регулювання є Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність, що укладена 23 листопада 2001 року, в якій зазначено чотири типи комп'ютерних злочинів. Слід зазначити, що нині існують дві великі організації, що готові взяти на себе провідну роль у боротьбі з кібер-злочинами на міжнародному рівні – підрозділ по боротьбі з тероризмом ОБСЄ та Інтерпол. Крім того, у Європейському Союзі був відкритий Центр по боротьбі з кіберзлочинністю. Країни-члени ЄС та інші європейські інституції підтримують діяльність цього органу задля створення оперативних і аналітичних можливостей розслідування кібер-злочинів та для співпраці з міжнародними партнерами у цьому питанні [10, с. 58].

Висновки. Таким чином, інформаційний тероризм являє собою принципово новий вид терористичної діяльності, що спрямований на використання сучасних інформаційних технологій з метою порушення або знищення державних інфраструктур. Його особливістю є маніпуляції свідомістю людей шляхом активного використання психологічного впливу. Слід зазначити, що попри всю сукупність матеріалів досліджень, що проводились з цього питання, протидія даному виду злочинної діяльності значно відстає від потреб правоохоронної практики. Кажучи точніше, вона знаходиться на стадії становлення і потребує наукового забезпечення особливо на рівні організаційно-правового аспекту. Саме тому існує досить яскрава перспектива подальшої розробки питання інформаційного тероризму та протидії йому на міжнародному рівні.

Література:

1. Стецюк О. В. До питання стрімкого розвитку міжнародного тероризму / О. В. Стецюк // Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П. Є. Казанського : матеріали четвертої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 8–9 лист. 2013 р.) / відп. за випуск к.ю.н., доц. М. І. Пашковський; Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 307-310.
2. Нигматуллин Р. В. К истории сотрудничества государств в борьбе с международным терроризмом / Р. В. Нигматуллин // Вестник Российского университета дружбы народов. – 2005. – № 1. – С. 17.
3. Международное публичное право : [учеб.] / [Л. П. Ануфриева, Д. К. Бекашев, К. А. Бекашев, В. В. Устинов и др.] ; отв. ред. К. А. Бекашев. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Велби, Проспект, 2005. – 784 с.
4. Колосов Ю. М. Вклад Шанхайской организации сотрудничества в борьбу с терроризмом / Ю. М. Колосов // Российский ежегодник международного права. 2003. – Специальный выпуск. – С. 196.
5. Капустин А. Я. К вопросу о выработке единого международно-правового определения терроризма / А. Я. Капустин // Терроризм как угроза обществу в эпоху глобализации (международно-правовые и внутрисударственные проблемы противодействия) / А. Я. Капустин: материалы международной научно-практической конференции. 13–14 апреля 2006 г. : в 3 ч. Ч. 1 / под. общ. ред. д. ю. н., проф. Ф. Б. Мухаметшина. – Уфа : УЮИ МВД РФ, 2006. – С. 37.
6. Максимчук В. О. Міжнародний тероризм як глобальна проблема сучасності та боротьба з ним / В. О. Максимчук // Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П. Є. Казанського : матеріали четвертої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 8–9 лист. 2013 р.) / відп. за випуск к.ю.н., доц. М. І. Пашковський; Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 301-304.
7. Яцик Т. П. Особливості інформаційного тероризму як одного з засобів інформаційної війни / Т. П. Яцик // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2014. – № 2. – С. 55-60.
8. Лабенко Л. В. Інформаційний тероризм: поняття та ознаки / Л. В. Лабенко // Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали Міжнародної конференції (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 року). – Одеса : Фенікс, 2010. – С. 195-198.
9. Бойченко О. В. Медіа-тероризм: особливості сучасних ознак інформаційній безпеці / О. В. Бойченко // Інтегровані інтелектуальні роботи технічні комплекси (ПРТК-2009): Друга міжнародна наук.-практ. конф. (25–28 травня 2009 р.). – К. : НАУ, 2009. – С. 230–232.
10. Бойченко О. В. Кібертероризм у складі сучасних проблем національної безпеки / О. В. Бойченко, О. О. Ончурова // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 57–62.

Короп И. В. Информационный терроризм

Аннотация. В статье рассмотрено понятие «терроризма» в общих его признаках. Освещена проблематика незакрепления его на международном уровне. Указывается на то, что терроризм всегда сопровождается той или иной целью. Кроме того, рассмотрен вопрос трансформации терроризма в информационную сферу. Проанализировано становление

информационного терроризма как результат стремительного развития современного общества, его сравнение с международным терроризмом в общем его понимании. Указаны виды информационного терроризма, их краткая характеристика и способ влияния на общественность. Также указаны возможные варианты решения данной проблемы.

Ключевые слова: международное право, терроризм, международный терроризм, медиа-терроризм, информационно-психологический терроризм, информационно-технический терроризм, кибер-терроризм.

Korop I. Information terrorism

Summary. The following article says that among all the international economic, environmental, political and other issues, the problem of terrorism is of a particular importance, namely its aspect, such as informational terrorism, which arose as a result of the rapid development of society. The problem of not consolidating the concept of “terrorism” and “informational terrorism” at the international level, which leads to violations of international obligations, is revealed. It is indicated that there are a large number of reasons that lead to terrorist acts.

It is noted that informational terrorism is a form and a way of affecting people, society, and the state through the use of various types of information. The issue is being considered and arguments are provided for and against informational terrorism being less frightening than terrorism in its general features. Different kinds of informational terrorism are investigated, their signs and ways of their negative influence are highlighted. Specifics of informational terrorism are indicated.

It is pointed out that informational terrorism is a new type of terrorist activity, as a result of which there is a need to adopt certain international documents that will regulate the issues of counteracting it at the national and international levels. An example of such regulation is given.

Key words: international law, terrorism, international terrorism, informational psychological terrorism, media terrorism, informational and technical terrorism, cyber-terrorism.